

9. Tytarenko T.M. (2018) *Psykhologichne zdorovia osobystosti: zasoby samodopomohy v umovakh tryvaloї travmatyzatsii [Psychological health of the individual: self-help in the face of prolonged trauma]*. Kropyvnytskyi : Imeks-LTD, 160 s. [in Ukrainian].
10. Crone D.M., Sarkar M. (2019) Mental Health first aid for the UK Armed Forces [*Health Promotion International*] Oxford University Press. Retrieved from <https://academic.oup.com/heapro/advance-article-abstract/doi/10.1093/heapro/day112/5304750>.
11. Dvornyk M.S. (2017) Using mobile apps as a socio-psychological strategy of rehabilitation [*Psychological sciences: problems and achievements*]. 10. 53–67.
12. Matthews-Trigg N, Citrin D, Halliday S, et al. (2019) *Understanding perceptions of global healthcare experiences on provider values and practices in the USA: a qualitative study among global health physicians and program directors*. *BMJ Open* 2019. DOI: 10.1136/bmjopen-2018-026020.
13. Smith, J.A., & Osborn, M. (2015). Interpretative phenomenological analysis as a useful methodology for research on the lived experience of pain [*British Journal of Pain*] 9 (1), 41–42. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/2049463714541642>.
14. Studwell K. (2014). The Mental Health Needs of Veterans, Service Members and Their Families [*American psychological association*]. Retrieved from <https://www.apa.org/advocacy/military-veterans/mental-health-needs.pdf>.
15. World Health Organization (2019). Suicide Rate By Country. [*World Population Review*]. Retrieved from <http://worldpopulationreview.com/countries/suicide-rate-by-country/>.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2019.

The article was received 29 July 2019.

УДК 159.95.98: 316.6:316.356.2
DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-4-30

ОСОБЛИВОСТІ ЗВЕРНЕНЬ ДО ПСИХОЛОГА ІЗ ПРОБЛЕМАТИКОЮ КРОС-КУЛЬТУРНИХ СІМЕЙ

Чиркова Тетяна Ігорівна,
директор з персоналу
ТОВ «АМППІ Україна»
tachyrkova@gmail.com
orcid.org/0000-0003-3742-3608

У статті комплексно та глибоко розглянуто основні особливості звернень до психолога із проблематикою крос-культурних сімей. **Мета** – класифікувати основні причини звернення до психолога крос-культурних пар. Охарактеризувати психологічний запит та його видатні риси. Розглянути комплексно психологічні цілі допомоги сім'ї. Роз'яснити поняття поля мотивації для психолога та його роботи з парою. Визначити повністю поняття допомоги з питань дітей та сім'ї. Поставити питання готовності до прийняття допомоги пацієнтом. Зосередити найбільшу увагу на актуальності завдання для психолога у роботі з парою. Розкрити поняття стратегій крос-культурного консультування згідно зі зверненнями міжетнічних сімей та насамперед проаналізувати глибинність причин, що становлять основу для виникнення проблем, які призводять до звернень до психолога безпосередньо. **Методи**, що були використані під час написання статті: глибинний аналіз теоретичних матеріалів, які були зазначені у дослідженнях вчених-авторів, які займалися вказаною проблематикою, та метод інтерв'ю, який було використано постійно і застосовано практично під час роботи із міжнаціональними парами. Під час проведення роботи з такими парами на постійній основі проводилися опитування, бесіди, прямі консультації щодо проблем, які були заявлені. Також постійно проводилися статистичні зрізи стосовно кількості учасників та їх безпосередніх запитів до психолога-консультанта. **Результати**. Було виявлено, що звернення із проблематикою крос-культурних сімей нині все ще залишаються ускладненими стереотипним уявленням про психологічну допомогу та взаємодію із психологом. **Висновки** проведення системного аналізу та статистичного збору за особливостями звернень крос-культурних сімей до психолога може допомогти виробити стратегії вирішення ситуацій, які містять стандартний крос-ментальний компонент, і також допоможе покращити рівень підготовки спеціаліста до вирішення унікальної, специфічної проблеми, з якою як пара, так і психолог-спеціаліст зустрічається у практиці вперше.

Ключові слова: поле мотивації, психологічне здоров'я, хронічний випадок, поліетнічні сім'ї, психотравмуюча подія, соціокультурний підхід, диференціація причин, теоретико-методологічний матеріал, розподіл ролей, варіативний, припращування проблеми, фрустрований.

COUNSELLING FEATURES OF APPEALS TO A PSYCHOLOGIST WITH PROBLEMS OF CROSS-CULTURAL FAMILIES

Chyrkova Tetiana Ihorivna,

HR Director

“AMPRI Ukraine” LLC

tachyrkova@gmail.com

orcid.org/0000-0003-3742-3608

In the article the main features of appeals to the psychologist with problems of cross-cultural families are comprehensively and deeply considered. **Purpose.** To classify the main reasons for contacting a psychologist of cross-cultural couples. Describe the psychological inquiry and its outstanding features. Consider the complex psychological goals of helping the family. Explain the concept of the field of motivation for the psychologist and his work with the couple. Define fully the concept of child and family assistance. Ask the question of willingness to accept patient care. Focus the most attention in the article, which focuses on the urgency of the task for the psychologist in working with the couple. Expand the concept of a cross-cultural counseling strategy for the treatment of interethnic families, and, first of all, analyze the depth of the causes that form the basis for the problems that lead to psychologically appealing. **The methods** used in the writing of the article were – in-depth analysis of theoretical materials, which were indicated in the research of the author-authors who dealt with this issue, and the method of interview, which was used constantly and used almost in direct work with inter-ethnic couples. During the work with these couples, interviews, interviews, direct consultations on problems that were stated and statistical sections on the number of participants and their direct requests to the consultant psychologist were carried out on an ongoing basis. **Results.** It has been found that dealing with cross-cultural families is still complicated by stereotyped perceptions of psychological care and interaction by a psychologist. **Conclusions.** Carrying out a systematic analysis and statistical collection on the features of cross-cultural families' referrals to a psychologist can help formulate strategies for resolving situations that contain a standard cross-mental component, and will also help improve the specialist's level of preparation for solving a unique, specific problem with which a couple, and the specialist psychologist meets in practice for the first time.

Key words: *field of motivation, psychological health, chronic case, psycho-traumatic event, sociocultural approach, differentiation of causes, theoretical and methodological material, distribution of roles, variable, working through a problem, frustrated.*

Вступ

Звернення до психолога-спеціаліста зараз набувають все більше актуальності, та потреба у кваліфікованій допомозі, особливо подружжям, зростає. Однак слід зауважити, що рівень довіри навіть до високопрофесійної допомоги залишається досить низьким. Цей фактор є розповсюдженим не тільки серед національних пар, але й міжетнічних в аналогічному співвідношенні. У крос-культурній парі існують також певні особливості звернень, які специфічно відрізняються за ментальними ознаками, які і стають причинами таких звернень. Є також необхідність постійно проводити аналіз звернень пацієнтів із крос-культурних пар з метою постійного вдосконалення якості консультування та дослідження динаміки, як саме змінюється проблематика звернень та які риси їм безпосередньо притаманні. Це також необхідно для виведення єдиного алгоритму роботи з міжнаціональними парами, за яким психолог-консультант працюватиме з цими парами.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Особливості звернень у крос-культурних дослідженнях глибоко вивчалися у рамках

крос-культурних досліджень, які систематично проводилися у ХХ ст. та складали основу для експериментального вивчення структури роботи із міжетнічними парами.

Науковий інтерес до дослідження поліетнічних культур та їх вплив на психічне здоров'я був проявлений психоантропологією й антропологією впродовж майже сторіччя, після чого перемістився в практику етнічного психологічного консультування в сучасних європейських суспільствах світу.

О.Ф. Бондаренко (Бондаренко, 2017) називає науковий підхід до консультування у контексті культурології «культурно-доречним», П. Педерсен (Patterson, 1996) – «культурно-центрованим» (culturally centered), Д. Синха (Singha, 2002) – «коренево-культурним» (culturally rooted), А. Паранджпе – «соціально-релевантним» (social-relevant), П. Хейс – «культурно-сензитивним» (culturally sensitive), У. Кім та К. Хванг – «культурно-прийнятним» (culturally appropriate).

Питання задоволеності шлюбом, узгодженості рольових очікувань й адаптивної сімейної взаємодії подружжя вивчала А.М. Львовчкіна. Дослідження механізмів порушення рольової взаємодії в сім'ї

з метою розробки методів профілактики сімейних конфліктів з урахуванням рольових очікувань займалися О.Ф. Бондаренко та Т.М. Титаренко (Bondarenko, 2017; Титаренко, 1998). Дослідженням механізмів порушення рольової взаємодії в сім'ї з метою розробки методів профілактики сімейних конфліктів з урахуванням рольових очікувань як одного з найважливішого емоційно-регулюючого компонента сімейних стосунків займався Н. Пезешкіян.

Мета статті полягає в теоретико-психологічному дослідженні особливостей звернень до професійної психологічної консультації міжетнічних проблем та проблем, які пов'язані з бар'єрами на шляху звернення, основ, які безпосередньо складають проблематику пар на соціальному рівні, описання головних причин та процесів у зверненнях крос-культурних пар до професійної допомоги в якості психологічної консультації.

2. Методологія та методи

Методи, що були використані при написанні статті: глибинний аналіз теоретичних матеріалів, які були зазначені у дослідженнях вчених-авторів, які займалися даною проблематикою, та метод інтерв'ю, який було використано постійно і застосовано практично під час безпосередньої роботи із міжнаціональними парами. Під час проведення роботи із такими парами на постійній основі проводилися опитування, бесіди, безпосередньо консультації щодо проблем, що були заявлені, та постійно проводилися статистичні зрізи стосовно кількості учасників та їх безпосередніх запитів до психолога-консультанта.

3. Результати та дискусії

Якщо розглядати питання звернень до психолога для надання допомоги у контексті нашого дослідження, то необхідно визначитись із наступними поняттями, що характеризують психологічну допомогу. Насамперед зазначимо, що являє собою психологічна допомога взагалі у формуванні психологічного і особистісного здоров'я. Психологічне здоров'я належить до особистості і являє собою сукупність психічних властивостей людини, які постійно розвиваються. Ці властивості допомагають особистості організувати своє життя, в якому вона зможе виконати певну життєву мету, гармонізують усі її потреби, як окремо взятої особистості, та потреби суспільства загалом. Психологічне здоров'я є основою соціального існування та самовідчуття людини, з одного боку, і його життєвих сил, з іншого. Поняття «психологічне здоров'я» включає в себе гармонію, тобто рівновагу у взаємодії всіх сфер особистості:

емоційної, вольової, пізнавальної. Цілісний розвиток особистості характеризується саме критерієм психічної рівноваги, з її можливостями до адаптації і поняттям «психологічне здоров'я». По-друге, необхідно розібратися у визначенні психологічної допомоги з питань шлюбу і сім'ї. Отже, психологічна допомога сім'ї – доволі широке поняття, яке включає в себе безліч напрямів діяльності психолога. Вона полягає в духовній, емоційній та когнітивній підтримці сім'ї та її окремих членів у кризових ситуаціях. Головні проблеми, що належать до цієї галузі, – це подружні і батьківські конфлікти, сімейні кризи та відносини в родині. При цьому проблематика психологічної допомоги є більш варіативною: дошлюбне консультування, сімейна і подружня психотерапія, допомога розлученим, незаміжнім і неодруженим, а також консультування і психологічна підтримка під час укладання повторних шлюбів.

Також існують загальні цілі психологічної допомоги сім'ї: підвищення пластичності рольової структури сім'ї – гнучкості розподілу ролей, взаємозамінності, встановлення розумного балансу у вирішенні питань лідерства, встановлення відкритої і ясної комунікації, вирішення проблем сім'ї та зниження враженості негативних симптомів, створення умов для розвитку Я-цепці і особистісного зростання всіх без винятку членів сім'ї (Карабанова, 2005).

І, звичайно, в контексті нашого дослідження необхідно зазначити про характеристики психологічної допомоги з питань крос-культурної проблематики. Саме цей розділ спрямований на подолання бар'єрів в адаптації, подолання етнічних забобонів і стереотипів, нарешті, вирішення проблеми самостійної підготовки консультантів для надання допомоги клієнту з урахуванням його етнокультурних особливостей, що виключає небезпеку відносини професіонала до клієнта не як до особистості, а як до представника етносу або раси. У багатьох західних країнах, наприклад у США, вже не одне десятиліття ведеться підготовка психологів для роботи з етнічними групами, і проводяться крос-культурні консультування.

Крос-культурне консультування є одним з найважливіших напрямів психологічної підтримки адаптації трудових і етнічних мігрантів. Воно визначається як «будь-які відносини консультування, два або більше учасників яких відрізняються з позицій культурної приналежності, цінностей і життєвого стилю». На цей час поняття «крос-культурне консультування» синонімічне його взаємозамінним термінам «мультикультурне кон-

сультування», або «міжнаціональне консультування», і позначає особливу область спеціалізації, що націлена на сферу взаємовідносин, які виникають під час перетину етнічних і культурних кордонів. У разі, коли психолог та клієнт належать до різних етнокультурних верств, поділяють різні релігійні та світоглядні ідеї, сповідують різні цінності, ефективність психологічної допомоги буде значно вище, якщо психолог орієнтуватиметься в етнокультурних особливостях клієнта, і може спиратися на них у ході бесіди, пошуку альтернативних рішень, виробленні корекційних заходів і так далі.

Засновником соціокультурного підходу в психології є Л.С. Виготський, хоча сам Л.С. Виготський терміна «соціокультурний» не використав. Замість цього він і його послідовники зазвичай говорять про «соціоісторичний» підхід. На думку Дж. Верчу, мета соціокультурного підходу полягає в тому, щоб пояснити, як людська діяльність зумовлюється культурними, історичними та інституційними чинниками. Немає чисто культурного, або чисто історичного, або чисто інституціонального контексту людської діяльності, в тому числі і психологічного. Будь-який контекст має всі три аспекти, три виміри.

Важливим моментом для розгляду питання звернення до психолога є готовність клієнта до прийняття допомоги.

Психологічна готовність до прийняття допомоги визначається, як актуально виявлений стан особистості, що виражається в наявності активно вираженого бажання змінити ситуацію, вирішивши проблему, що виникла, і в позитивному ставленні до запропонованої допомоги. Практичний психолог, який починає процес надання психологічної допомоги, розглядає передусім психологічний запит. Тобто формулювання та рішення завдань надання психологічної допомоги починається насамперед з психологічного запиту клієнта. Людина, яка звернулася до психолога, формулює свій запит, в якому відображає її основну проблематику та побажання, пов'язані з тим, чого б вона хотіла досягти в процесі взаємодії з фахівцем.

Отже, психологічний запит – це мотивоване певним чином звернення клієнта до консультанта з проханням надати конкретну форму психологічної допомоги. Цей запит може бути сформульованим у формі прохання надати конкретну форму психологічної допомоги, або у формі скарги на певну проблему, що виникла. При цьому такі поняття, як «скарга», «проблема» та «запит», під час надання психологічної допомоги розмежовують. Наприклад, автор

М. Чібісова вказує на те, що «скарга», «проблема» та «запит» є ключовими поняттями, які дозволяють розглядати різні аспекти теорії та практики психологічної допомоги. Скарга виступає приводом для звернення, тобто це саме те, що є предметом занепокоєння клієнта. Взаємодія під час надання психологічної допомоги повинна починатись із обговорення скарги. М. Чібісова також визначає проблему, як результат спільної роботи психолога та клієнта, що представлений у вигляді певного психологічного завдання, яке клієнт має безпосередньо вирішувати за допомогою психолога. Таке поняття, як «запит» автор визначає як прохання про психологічну допомогу (Василіук, 2003). Запит означає те, що клієнт звертається до психолога з проханням надати психологічну допомогу, попередньо описуючи в тій чи іншій формі свої проблеми та переживання.

Для людини досить часто процес звернення до процесу надання психологічної допомоги є непростим. Зазначимо, що людині, яка зважилася на процес психологічної допомоги, потрібні, як мінімум, дві умови (Пезешкіян, 1985). По-перше, це принаймні часткова рефлексія людиною своїх проблем, їх свідоме відображення у формі складеної потреби психологічної допомоги. А по-друге, це ознаки, що вказують на наявність психологічних проблем, що лежать в основі несприятливого психологічного стану.

За видами запиту клієнта він може бути внутрішнім або зовнішнім. Якщо це внутрішній запит, клієнт припускає, що його скарга пов'язана з ним самим. Коли цей запит є зовнішнім, то скарга клієнта пов'язана зазвичай з якоюсь іншою особою: дружиною, чоловіком, родичем, другом, колегою тощо (Ільїн, 2002). Скарга може виражатися як конструктивно, так і неконструктивно. Якщо наводити приклади неконструктивного запиту, то він може виражатися так: «Я мало заробляю грошей – от і уся проблема», «Хочу завжди бути щасливим і щоб таланило в усьому» тощо, або у разі, коли клієнт спрямовує свій запит не на себе, а на іншого, як це часто буває при консультуванні у парі: «Скажіть йому, що він не правий», «Вплиньте на нього...» і так далі. Адже якщо будувати свій запит на бажанні змінити іншого, то це дозволяє клієнту зняти з себе відповідальність за те, що відбувається, та перекласти її на іншого. Натомість конструктивний запит представлений запитом про інформацію, запитом про допомогу в самопізнанні, розумінні прийняття себе тощо. Спектр можливих проблем, які є причиною

звернення до психолога, може бути досить широким – від фізіологічно зумовлених до тих, які стосуються безпосередньо основ існування людини.

У сучасній науці є різні підходи до класифікації психологічних проблем. Виділяються, наприклад, проблеми особистісні, педагогічні, комунікативні, вікові тощо. Для клієнта проблеми можуть відрізнятися за ступенем їх складності: від простих, коли йому буває достатньо звичайної роз'яснювальної бесіди, до складних, які вимагають від клієнта суттєвих внутрішніх змін, інсайтів, що можливо лише за умови тривалої консультативної роботи. Зокрема, Є.В. Пчелинцева розробила таку класифікацію підстав для локалізації джерел виникнення проблеми:

1) оточення, тобто проблеми, пов'язані з сім'єю, місцем проживання людини, місцем навчання, роботи, відносинами зі знайомими, друзями тощо;

2) життя людини загалом, а саме, коли фіксуються загальні проблеми, такі як сенс життя, самореалізація, фінансово-побутові проблеми, суїцидальна активність;

3) Людина відображає проблеми фізіологічного плану, в тому числі нормальні психофізіологічні стани, сексуальні проблеми, хвороби, наркотичну залежність;

Але сьогодні можна констатувати, що навіть наявність об'єктивних причин для звернення за психологічною допомогою не завжди призводить до того, що людина вирішує скористатися послугами психолога. Причини тут можуть бути досить різними. Серед основних – недостатній рівень освіти та інформованість з питань психології, відсутність знань про специфіку діяльності психолога в тому чи іншому виді надання психологічної допомоги, стереотипність мислення щодо роботи психологів та особистості психолога як спеціаліста, існування певних психологічних бар'єрів: страх оголити свій внутрішній світ, довіритись та відкритись, небажання позбутися деяких психологічних проблем, що використовуються як захист, недовіра чи невпевненість в тому, що психолог може допомогти тощо (Львовочкіна, 2002).

В деяких випадках психологу потрібно створити поле мотивації для отримання психологічної допомоги. Іноді для цього потрібні навіть треті особи. Психолог як фахівець може проводити певні профілактичні дії із надання психологічної допомоги, такі як роз'яснення, заочні консультації, запрошення членів сім'ї. Але якщо мотивація для пропрацювання своїх психологічних проблем у людини не сформована, то втручатися у його внутрішній світ без його

дозволу можливо лише у виняткових обставинах. Йдеться про загрозу здійснення суїциду, кримінального злочину, в інших критичних ситуаціях, коли негативні наслідки невтручання перевищують шкоду від порушення психологічної недоторканності. Тоді у таких випадках практичному психологу потрібно пам'ятати про дотримання етичного кодексу психолога та про те, що зайва активність іноді може мати протилежний ефект, тому зловживати нею не слід (Бондаренко, 2017).

У будь-якому разі звернення щодо отримання психологічної допомоги – це вже перший крок, який свідчить про реальне бажання щось змінити в собі, в своїх особистих стосунках чи в професійному житті, і цей крок робить бажання отримати допомогу більш реальним. Звернення за допомогою до психолога вказує, що, з одного боку, на усвідомлення потреби щось змінити у своєму житті, а з іншого – на готовність взяти відповідальність за власне життя. В цьому разі перший крок клієнта завжди буде правильно сприйнятий, і з першого візиту до психолога-консультанта він може розраховувати на серйозне ставлення, підтримку й повагу фахівця і, звичайно, кваліфіковану допомогу, як би не складалася ситуація і остаточне рішення клієнта згодом. Якщо розподіляти звернення на основні класи, то можна визначити два основні класи причин звернень за психологічною допомогою. Перший – це бажання людини розвиватися, удосконалюватися, розширювати свій внутрішній світ, більше розуміти себе. Для такого класу звернень психологічна консультація може мати інформаційний характер, тобто надання інформації щодо результатів психодіагностичного дослідження або профорієнтаційною, коли клієнт прагне зорієнтуватися на певний вид діяльності.

Другий клас звернень, це безпосередньо конкретні особисті труднощі або проблеми. В цьому випадку комунікативними маркерами у клієнта можуть виступати: «Я боюся...», «Я не можу впоратися самостійно...», «Я не знаю як спілкуватися з партнером...», «Я не знаю як мені діяти...» тощо. В такому разі консультація вже матиме корекційний характер. При цьому її основна мета буде підтримуючою, тобто спрямованою на зміну ставлення до себе чи до інших людей та ситуацій (Львовочкіна, 2002).

Вчена Г. Колеснікова вказує на такі найчастіші ситуації звернень клієнтів за психологічною допомогою (Титаренко, 1998):

1) кризова ситуація, коли клієнт не знає як вчинити у відповідній ситуації, теоре-

тично знає як вирішити проблему, але шукає підтримки;

2) «хронічний» важкий випадок, тобто коли клієнт не знає як вчинити у відповідній ситуації, знає як вирішити проблему, але шукає підтримки, тому що у нього вичерпані ресурси для самостійного вирішення проблеми;

3) так звана «остання крапля» – стан емоційного зриву, коли клієнт не знає як вчинити у певній ситуації;

4) психологічна самотність клієнта і з огляду на це прагнення до спілкування, зацікавленість, бажання «кинути виклик».

Треба зауважити, що будь-яка диференціація причин звернень до послуг фахівця-психолога досить умовна, але, як зазначають психологи-дослідники, надання психологічної допомоги стає можливим тільки тоді, коли на неї є актуальний запит, що породжується занепокоєнням людини ситуацією, яку вона переживає. Отже, прийняте рішення звернутися за психологічною допомогою мотивоване ситуацією, коли людина починає усвідомлювати, що певні події в її житті знову й знову повторюються з одним і тим же самим безрадіним результатом.

У нашій вітчизняній парадигмі люди звикли, що візит до психолога має бути схожим на візит до лікаря, де клієнт очікує поради тільки у вигляді рецепту на придбання ліків, які миттєво вирішать проблему. Багатьом із них потрібен результат одразу, чіткий алгоритм, що саме потрібно.

Висновки

Звернення із проблематикою крос-культурних сімей на цей час все ще залишаються ускладненими стереотипним уявленням

про психологічну допомогу та взаємодію із психологом. Кожне звернення може містити як стандартні, притаманні для кожної крос-культурної пари риси, так і відрізнятися за своєю індивідуальністю, оскільки кожен випадок у практиці розглядається окремо та аналізується як з позиції причинно-наслідкових зв'язків у безпосередній ситуації, так і з позиції ментальних особливостей та різниці між партнерами у сім'ї. Є необхідність проводити багато професійно-орієнтованої роботи як із населенням, так і з професійними психологами щодо організації дослідження динаміки звернень та статистики вирішення проблемних ситуацій для покращення системної та результативної роботи із крос-культурними парами. В такому ж контексті дуже важливою є проблема підготовки кваліфікованих спеціалістів, які можуть надавати якісну допомогу саме в такому контексті, і це потребує системного аналізу звернень, на якому можна буде побудувати фундаментальний алгоритм роботи із міжнаціональними парами. Аналіз та статистичний збір за особливостями звернень крос-культурних сімей до психолога допоможе виробити стратегії вирішення ситуацій, які містять стандартний крос-ментальний компонент, і також допоможе покращити рівень підготовки спеціаліста до вирішення унікальної, специфічної проблеми, з якою як пара, так і психолог-спеціаліст зустрічається у практиці вперше.

Перспективною подальших досліджень є постійне систематичне спостереження динаміки звернень до професійної допомоги міжетнічних пар на рівні пошуку нових можливостей для вирішення актуальних для них проблем у стосунках.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко О.Ф. Современное состояние проблематики социокультурных компетенций практикующего психолога. *Психологічне консультування і психотерапія*. Харків, 2017. Вип. 7, Т. 1. С. 6–17.
2. Bondarenko A.F., Fedko S.L. Socio-Cultural Competence of a Present-Day Counselor: Current Prospects and Future Challenges. *Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics*: зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М., 2017. Вип. 21(1). С. 23–40.
3. Василюк Ф.Е. Методологический анализ в психологии. Москва: МГППУ, «Смысл», 2003. 240 с.
4. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 544 с.
5. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2002. 142 с.
6. Пезешкіан Н. Торговец и попугай. Восточные истории и психотерапия. Москва, 1979. 512 с.
7. Пезешкіан Н. Позитивная семейная психотерапия. Москва, 1985, 201 с.
8. Титаренко Т.М. Психологія життєвої кризи. Київ : Агропромвидав України, 1998. 348 с.
9. Ivey G. Pure Gold or Therapeutic Alloy? Some Issues Raised By The Conference “Change: Psychoanalytic Perspectives”. *Psychology in society (PINS)*. 1998. No. 23. P. 52–57.
10. Patterson C.H. Multicultural Counseling : From Diversity to Universality. *Journal of Counseling and Development*. 1996. No. 74. P. 227–231.
11. Singha D. Culture and Psychology : Perspective of Cross-Cultural Psychology. *Psychology & Developing Society*. 2002. Vol. 14, No.11. P. 11–25.

REFERENCES:

1. Bondarenko, O.F. (2017). Sovremennoe sostojanie problematiki sociokul'turnyh kompetencij praktikujushhego psihologa [The Current State of the Problems of Sociocultural Competences of Practicing Psychologist]. *Psyhkholohichne konsultuvannia i psykhoterapiia – Psychological Counseling and Psychotherapy*, 7(1), 6–17 [in Russian].
2. Bondarenko, A.F., Fedko, S.L. (2017). Socio-Cultural Competence of a Present-Day Counselor: Current Prospects and Future Challenges. *Psyhholinhvistyka – Psycholinguistics*, 21(1), 23–40.
3. Vasiljuk, F.E. (2003). *Metodologicheskij analiz v psihologii [Methodological Analysis in Psychology]*. Moscow : MGPPU, «Smysl» [in Russian].
4. Ilin, E.P. (2002). *Differencial'naja psihofiziologija muzhchiny i zhenshhiny [Differential Psychophysiology of Man and Woman]*. St. Petersburg : Piter [in Russian].
5. Levochkina, A.M. (2002). *Etnopsykhologhiia: navchalnyi posibnyk [Ethnopsychology: Textbook]*. Kyiv : MAUP [in Ukrainian].
6. Pezeshkian, N. (1979). *Torgovec i popugaj. Vostochnye istorii i psihoterapija [The Merchant and the Parrot. Oriental Stories and Psychotherapy]*. Moscow [in Russian].
7. Pezeshkijan, N. (1985). *Pozitivnaja semejnaja psihoterapija [Positive Family Psychotherapy]*. Moscow [in Russian].
8. Tytarenko, T.M. (1998). *Psyhkholohiia zhyttievoi kryzy [Psychology of Life Crisis]*. Kyiv : Ahropromvydav Ukrainy [in Ukrainian].
9. Ivey, G. (1998). Pure Gold or Therapeutic Alloy? Some Issues Raised By The Conference “Change: Psychoanalytic Perspectives”. *Psychology in society (PINS)*, 23, 52–57.
10. Patterson, C. H. (1996). Multicultural Counseling: From Diversity to Universality. *Journal of Counseling and Development*, 74, 227–231.
11. Singha, D. (2002). Culture and Psychology: Perspective of Cross-Cultural Psychology. *Psychology & Developing Society*, 14, 11, 11–25.

Стаття надійшла до редакції 26.07.2019.
The article was received 26 July 2019.